

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.08.2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, ECLI:CZ:NS:2016:20.CDO.1330.2016.1

Číslo: 4/2018

Právní věta: Byl-li v režimu ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2012, rozhodčí smlouvou povolán jmenovitě určený rozhodce (fyzická osoba) nejen k rozhodnutí sporu, nýbrž i k případnému určení jiného rozhodce za sebe, pak tímto původně určeným rozhodcem vydaný rozhodčí nález nelze posuzovat jako vydaný někým, kdo k tomu neměl pravomoc.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.08.2016

Spisová značka: 20 Cdo 1330/2016

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Rozhodčí doložka

Předpisy: čl. § 7 odst. 1 předpisu č. 216/1994Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání oprávněné zrušil usnesení Krajského soudu v Brně – pobočky v Jihlavě ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. 54 Co 162/2005, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Třebíči usnesením ze dne 28. 11. 2014, č. j. 15 EXE 2070/2013-52, zamítl návrh povinné na zastavení exekuce vedené na základě rozhodčího nálezu JUDr. J. H. ze dne 25. 10. 2013, sp. zn. 130029, neboť dospěl k závěru, že námitky, které uplatnila proti účastníky uzavřené rozhodčí smlouvě (ze dne 29. 3. 2013), jakož i vydanému rozhodčímu nálezu, nejsou opodstatněné.

2. Krajský soud usnesením ze dne 19. 11. 2015, č. j. 54 Co 162/2015-98, toto usnesení změnil; rozhodl tak, že se exekuce zastavuje a že oprávněná je povinna k úhradě nákladů řízení a nákladů exekuce. Své rozhodnutí založil na úsudku, že rozhodčí nález v předmětné věci nelze považovat za řádný exekuční titul, neboť nebyl vydán rozhodcem, který k tomu měl pravomoc. Ačkoli se soud prvního stupně touto otázkou nezabýval, otevřel si soud odvolací její posouzení tím, že povinnou poučil o možnosti takovou námitku vznést, což učinila. Rozhodčí doložka smlouvy uzavřené účastníky pak je podle odvolacího soudu neplatná, neboť tím, že svěřila jinak řádně určenému rozhodci JUDr. J.

H. oprávnění jmenovat rozhodce jiného, pokud „z jakéhokoliv důvodu odmítne nebo nebude schopen rozhodovat spor“, nezbylo, než v této části mít „způsob výběru rozhodce za netransparentní“, což posouzení rozhodčí doložky jako neplatné – dle již ustálené soudní praxe – odůvodňuje. S odkazy na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech sp. zn. [33 Cdo 2504/2014](#), sp. zn. [33 Cdo 2505/2014](#) či sp. zn. [33 Cdo 68/2014](#), resp. sp. zn. [21 Cdo 4529/2014](#), odvolací soud též zaznamenal, že popsáný důvod zakládá neplatnost rozhodčí doložky „absolutní“, „v celém jejím rozsahu“, a to bez ohledu na to, že byl řádně určen (jmenovitě) jeden rozhodce, který také v dané věci spor účastníků rozhodl. Oponenturu, že prezentované závěry byly vysloveny výlučně „ve věcech spotřebitelských sporů“, odvolací soud odmítl a poukázal na již četná rozhodnutí Nejvyššího soudu, v nichž bylo konstatováno, že důsledky „netransparentního výběru rozhodce“ se prosadí univerzálně, tj. včetně věcí „obchodních“. Konečným závěrem odvolacího soudu pak bylo, že důvod pro zastavení exekuce – oproti rozhodnutí soudu prvního stupně – ve smyslu ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dán v dané věci byl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Usnesení odvolacího soudu napadla oprávněná dovoláním, jehož přípustnost dovozovala z toho, že 1. nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena otázka, zda „je přípustné, aby soud poučoval povinnou o obsahu/hmotě jejího odvolání, tedy možnosti učinit námitku nedostatku pravomoci rozhodce v exekučním řízení“, 2. že by měla být dovolacím soudem (oproti jeho rozsudku ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. [23 Cdo 1112/2013](#)) jinak posouzena otázka, zda „je platná taková rozhodčí doložka uzavřená mezi podnikateli, v níž je určení (náhradní) osoby rozhodce ponecháno dle vůle smluvních stran na konkrétní osobě v doložce uvedené, která posléze určí (náhradního) rozhodce“ (dovolatelka se domnívá, že dosavadní závěry Nejvyššího soudu „popírají zákonnou možnost danou § 7 odst. 1 část věty druhé zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů“), 3. že nebyla dosud dovolacím soudem posuzována ani otázka, zda „má být platnost rozhodčí doložky posuzována podle judikatury vydané v době sjednání rozhodčí doložky“ (dovolatelka nesouhlasí s aplikací judikatury, ustavené po datu sjednání rozhodčí doložky, neboť takový postup porušuje důvěru smluvních stran v její platnost), a konečně 4. že stejně tak nebyla dosud řešena otázka, zda je určení konkrétní osoby rozhodce v rozhodčí smlouvě vskutku obligatorní, pakliže ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, takový požadavek klade k uplatnění pouze jako „zpravidla“, a tím nikoli „povinně“.

4. Předestřeny právními otázkami, resp. oponenturou řešením, které přijal odvolací soud, dovolatelka současně vymezila dovolací důvody, z nichž dovoláním napadené rozhodnutí napadla.

5. V doplnění dovolání poukázala dovolatelka na nález Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 2061/15](#), ze dne 1. 2. 2016, v němž byla řešena shodná otázka platnosti rozhodčí smlouvy, a její posouzení podle jejího názoru podporuje názory, které vyjádřila v dané věci podaným dovoláním.

6. Povinná ve vyjádření k dovolání navrhla, aby dovolání bylo jako nepřípustné odmítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013, dále jen „o. s. ř.“ (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

8. Dovolání bylo podáno včas a osobou oprávněnou (§ 240 odst. 1), řádně zastoupenou advokátem (§

241 odst. 1), odpovídá i požadavku náležitosti uvedení, v čem je spatřováno splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237, § 241a odst. 2 o. s. ř.), a obsahuje též srozumitelně formulované dovolací důvody (§ 241a odst. 2, odst. 3 o. s. ř.), které tyto předpoklady přípustnosti dovolání obsahově (věcně) vystihují.

9. Dovolání je tak formálně podáním bezvadným.

10. Jinou otázkou je, zda ohlášené splnění podmínek přípustnosti dovolání také reálně ob stojí, resp. zda jsou tyto podmínky v skutku splněny, což v dané věci znamená především, zda ob stojí dovolatelčina tvrzení, že odvolacím soudem řešené otázky nebyly dosud předmětem posouzení soudu dovolacího, resp. zda je namístě, aby dovolací soud otázku, naopak dříve již jím řešenou, posoudil nyní jinak; přitom zjevně není důvod jako nepřipustné odmítnout dovolání jen proto, že dovolatel sice neopodstatněně tvrdí potřebu „jiného“ rozhodnutí dovolacího soudu, avšak dovolací soud zjistí, že dovolacím důvodem otevřená otázka v jeho rozhodovací praxi dosud nebyla vyřešena.

11. Zde lze již - bez pochybností - zaznamenat, že dovolání není přípustné v těch částech (otázka sub. 3. shora), kde je otevírána otázka „zpětné“ aplikovatelnosti pozdější judikatury, neboť již byla dovolacím soudem v jeho rozhodování vyřešena a není důvod, aby byla posouzena jinak (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. [23 Cdo 3737/2011](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. [23 Cdo 1952/2013](#)).

12. Obdobné platí pro dovoláním formulovanou otázku sub. 1. shora na téma poučení odvolacím soudem o možnosti vznést námitku nedostatku pravomoci rozhodce, a to proto, že její hodnocení není způsobilé ovlivnit výsledek řízení. Buď je totiž procesní postup odvolacího soudu zcela ve shodě s názory vyjádřenými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2014, sp. zn. [21 Cdo 3758/2013](#) (zřejmě mělo-li by jít o „novou skutečnost“ ve smyslu ustanovení § 212a odst. 3 o. s. ř., k níž by se měla v exekučním řízení vztahovat poučovací povinnost dle § 254 odst. 3 o. s. ř.), anebo - ve shodě s názorem vysloveným v bodu XI. stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. [Cpjn 200/2005](#) - jde o postup jen nadbytečný. Ostatně lze podotknout, že v exekučním řízení neplatí režim neúplné apelace a že o zastavení exekuce pro „nedostatek pravomoci rozhodce (k vydání exekučního titulu)“ se podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. rozhoduje i bez návrhu, a není rozhodné, jak konstatoval odvolací soud, a již vícekrát i Nejvyšší soud, zda jde o exekuční řízení vycházející ze spotřebitelského vztahu či ze vztahu „podnikatelského“ (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. [26 Cdo 3662/2014](#), ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. [30 Cdo 1871/2014](#), ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. [30 Cdo 3425/2013](#), jakož i nález Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 2164/10](#) ze dne 1. 11. 2011). Také v této části proto dovolání přípustné není.

13. Stejný závěr o nepřipustnosti dovolání je namístě vyslovit ve vztahu k otázce sub. 4., neboť i zde dovoláním napadené rozhodnutí na odpovědi na ni nespočívá, a tato otázka může mít význam než akademický; zda je určení konkrétní osoby rozhodce v rozhodčí smlouvě „obligatorní“, či nikoli, by mohlo mít význam jen tehdy, nebyla-li v rozhodčí smlouvě taková osoba určena vůbec, a tak tomu v dané věci není.

14. Zůstává k posouzení otázka sub. 2. a ve vztahu k ní dovolání přípustné je, neboť ji dovolací soud - v daném skutkovém a právním rámci - dosud neřešil. V nejširším vymezení jde o otázku určení rozhodce v konceptu tzv. „*appointing authority*“ ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé zákona č. 216/1994 Sb., ve znění zákona č. 19/2012 Sb., účinném od 1. 4. 2012 (dále jen „zákon č. 216/1994 Sb.“), byť v úplné šíři se jím zde zabývat netřeba.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je nesprávné (a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. dán) – mimo jiné – i tehdy, pakliže je neúplné (některé objektivně významné právní argumenty byly opomenuty), stejně jako v případě, že odvolacím soudem užitá (pro rozhodnutí určující) právní argumentace trpí logickým či věcným nedostatkem (chybou), či konečně (a konkrétně) je-li založena na judikturních odkazech, které pro absenci dostatečné obdoby postrádají – pro dosažený výsledek – potřebnou relevanci.

16. Řečené je významné potud, že se kriteriálně uplatní právě v dané věci.

17. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, doznal s účinností dnem 1. 4. 2012 rozhodné změny (za této účinnosti byla uzavřena – dne 29. 3. 2013 – předmětná rozhodčí smlouva – viz čl. II. odst. 2 zákona č. 19/2012 Sb.) potud, že za dosavadní první větu ustanovení § 7 odst. 1 („Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny.“) byla připojena zákonem č. 19/2012 Sb. nově věta druhá: „Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4.“

18. Ve vztahu k této změně se pak prima facie podává, že určení osoby rozhodce (rozhodců) v dané rozhodčí smlouvě, jestliže v ní bylo stanoveno, že se účastníci dohodli, „že veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této dohody, nebo které vzniknou v souvislosti s touto dohodou, budou s konečnou platností rozhodovány v rozhodčím řízení, a to rozhodcem JUDr. J. H., s tím, že pokud rozhodce z jakéhokoliv důvodu odmítne nebo nebude schopen rozhodovat spor, jmenuje nezávislého rozhodce, který spor rozhodne; pokud pak JUDr. J. H. odmítne či nebude schopen rozhodce být jen jmenovat, platí § 7 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení“, toto zákonné znění evidentně vystihuje, resp. není důvod pochybovat o tom, že je s ním v souladu.

19. Lze uznat, že zákonu formálně nekolidující určení rozhodce (rozhodců) ještě – ve všech případech – nemusí být vymezením ústavně konformním (a tím ani podústavně akceptovatelným), jak o tom přesvědčuje hojná judikatura Ústavního soudu (viz nálezy sp. zn. [IV. ÚS 3779/11](#), ze dne 10. 1. 2013, event. sp. zn. [IV. ÚS 2735/11](#), ze dne 3. 4. 2012, a mnohé další), kterou posléze reflektoval (na téma „netransparentního určení rozhodce“) i Nejvyšší soud v usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. [31 Cdo 958/2012](#) (dále též jen „R 92/2013“).

20. Zde však je nepřehlédnutelné dvojí:

21. Za prvé, závěr posledně uvedeného judikátu ([R 92/2013](#)), jestliže stanovil, že „pro případ, kdy v řízení bylo zjištěno, že rozhodčí smlouva neobsahovala přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a jen odkazovala na rozhodčí řád vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a kdy tudíž rozhodčí nálezy vydal rozhodce, jenž k tomu neměl podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc“, jde „o takovou relevantní okolnost, pro niž je provedení exekuce nepřijatelné“, má očividně odlišnou skutkovou základnu, než jaká je založena v posuzované věci, formovanou konkrétním zněním rozhodčí smlouvy v podobě zakotvenosti jmenovitěho určení rozhodce (fyzické osoby), resp. jeho povolání k případnému určení rozhodce (k rozhodnutí sporu), avšak jen za sebe (viz též a contrario věc tzv. „arbitrážní centra“ dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. [26 Cdo 3662/2014](#)). Z toho plyne, že z citovaného judikátu [R 92/2013](#) – právě pro toto odlišení – čerpat potřebnou oporu pro závěr, že předmětná rozhodčí doložka „obsahovala ... netransparentní, a tudíž neplatné ujednání“ (v důsledku čehož „nezbylo ... než celou rozhodčí doložku posoudit jako neplatnou“), k němuž dospěl odvolací soud, zjevně nelze.

22. A za druhé, odchýlit se od výslovného znění zákona (§ 7 odst. 1 věty druhé zákona č. 216/1994 Sb.) přirozeně předpokládá (mimořádně) kvalifikované odůvodnění, neboť soud je zákonem vázán.

Absence takového odůvodnění, jak se v rozhodnutí odvolacího soudu stalo, je pak nejen nedostatkem relevantním (vážným), nýbrž i takovým, jenž dosahuje až roviny ústavněprávní.

23. V této souvislosti je přiléhavé odkázat (a navázat) na náleží Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 2061/15](#), ze dne 1. 2. 2016, v němž bylo posuzováno znění rozhodčí doložky identické s tou, která byla uzavřena ve věci nyní projednávané, a v němž – též krajský soud (v Brně) – proti ní uplatnil rovněž shodné výhrady jako zde. Ústavní soud dospěl k závěru, že tam odkazovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu (shodná s nyní odkazovanými) nejsou jednak „aktuální“, neboť se týkají právních poměrů před 1. 4. 2012, „kde ještě možnost, aby rozhodce byl určen i stranami dohodnutou osobou, nebyla výslovně zakotvena“, jednak nejsou ani věcně přiléhavá, neboť problém tzv. *appointing authority* neřeší. Nebylo-li k dispozici jiné odůvodnění závěru, že „celá“ rozhodčí doložka je neplatná, bylo rozhodnutí odvolacího soudu posouzeno Ústavním soudem jako argumentačně neúplné a nepřesvědčivé, stojící tím v kolizi se zásadami spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a již proto toto rozhodnutí zrušil.

24. Ku ztotožnění se s těmito názory Ústavního soudu je namístě připojit – konkrétně a s podrobnějším rozvinutím – souhlas s tím hodnocením odvolacím soudem odkazovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu, jak je předestřela v dovolání dovolatelka. Ve věci sp. zn. [23 Cdo 1112/2013](#) měl být rozhodce jmenován předsedou dozorčí rady právnické osoby, která není stálým rozhodčím soudem, ve věci sp. zn. [33 Cdo 2504/2014](#) mělo být rozhodčí řízení vedeno jedním ze dvou jmenovitě určených rozhodců nebo rozhodce, určený stanovenou právnickou osobou, ve věci sp. zn. [21 Cdo 4529/2014](#) měly rozhodovat čtyři jmenovitě určené rozhodci, leč dále na žádost žalobce bylo lze určit rozhodce označenou právnickou osobou, a konečně ve věci sp. zn. [33 Cdo 68/2014](#) měl podobně spor rozhodnout jeden z dvou rozhodců nebo rozhodce stanovený věřitelem.

25. V těchto rozhodnutích šlo tedy o rozhodčí doložky, v nichž (sice) jmenovitě dohodnutí rozhodci byli (ale) postaveni do rovnocenných alternativ s určeními rozhodců dalších, jejichž hodnocení coby zatížených „jednostranností“, „libovůlí“ a „netransparentností“ ve smyslu dřívější soudní judikatury zřejmě obstojí.

26. Těmito rozhodnutími dovozovaná neplatnost rozhodčí doložky „v celém rozsahu“ se však nemůže – automaticky, resp. pouhým odkazem – uplatnit v případě nyní posuzovaném, neboť stranami rozhodčí smlouvy jmenovaný rozhodce JUDr. J. H. do žádné podobné možnosti rozhodování (též) někým jiným (vedle něj) ustanoven nebyl. Tento rozhodce byl (oproti výše připomenutým situacím) povolán k rozhodování sporu účastníků rozhodčí smlouvy samostatně (a jen on), a toliko ve zvláštní situaci (rovněž stranami dohodnuté) mohl spor rozhodnout někdo jiný, určený však nikoli „libovolně“, nýbrž tím rozhodcem, na kterého rozhodovací oprávnění původně stranami rozhodčí smlouvy zvolený rozhodce JUDr. J. H. jmenovitě delegoval.

27. Odpadla-li tak argumentační opora pro závěr o neplatnosti „celé“ rozhodčí doložky, postačí se soustředit na tu její část, v níž byl stranami rozhodčí smlouvy určen k rozhodování jejich sporu JUDr. J. H.

28. Zde je pak podstatné (a postačující), že o regulérnosti tohoto určení (posuzovaného samo o sobě) nemůže být (a není ani z pohledu odvolacího soudu) jakýchkoliv pochybností. V důsledku toho nelze – argumentem nedostatku jeho pravomoci – zpochybnit ani jím vydaný a v dané věci vykonávaný exekuční titul.

29. Lze tedy uzavřít, že byl-li v režimu ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2012, rozhodčí smlouvou povolán jmenovitě určený rozhodce (fyzická osoba) nejen k rozhodnutí sporu jejich stran, nýbrž i k případnému určení jiného rozhodce za sebe, pak tímto původně určeným rozhodcem vydaný rozhodčí náleží nelze posuzovat jako vydaný někým, kdo k

tomu neměl pravomoc.

30. (Otázku, zda by totéž platilo i pro nálezy vydané nikoli jím, nýbrž jím určeným rozhodcem jiným, zde posuzovat již netřeba, a ani nelze.)

31. Z uvedených důvodů opačný závěr odvolacího soudu správný není, protože dovolací soud usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil (spolu se závislými výroky o náhradě nákladů řízení a nákladech exekuce) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).